

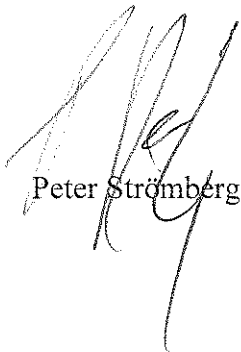
Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Rapport över granskning av om revisorer i finansiella institut har fullgjort sin skyldighet att rapportera till Finansinspektionen

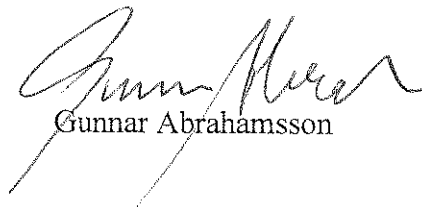
Revisorsnämnden har av regeringen getts uppdraget att inom ramen för den periodiskt återkommande kvalitetskontrollen granska om revisorerna har fullgjort sin skyldighet att rapportera till Finansinspektionen enligt 13 kap. 10 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, 10 kap. 8 c § försäkringsrörelselagen (1982:713), 23 kap. 8 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden och 10 kap. 8 § lagen (2004:46) om investeringsfonder.

Revisorsnämnden avger efter avslutad granskning bifogad rapport.

Beslut om denna rapport har fattats av Revisorsnämndens chef, direktören Peter Strömberg i närvaro av chefsjuristen Adam Diamant, f.d. revisionsdirektören Göran Raspe, auktoriserade revisorn Bo Ribers samt revisionsdirektören Gunnar Abrahamson som har föredragit ärendet.

Peter Strömberg

Gunnar Abrahamsson

Revisorsnämnden

Supervisory Board of Public Accountants

Postadress/Postal address
Box 24014
104 50 Stockholm
Sweden

Besöksadress/Visiting address
Karlavägen 104
www.rn.se
m@revisorsnamnden.se

Telefon/Telephone
08-783 18 70
+46-8-783 18 70

Telefax/Fax
08-783 18 71
+46-8-783 18 71

Bankgiro
784-8419

Org.nr
202100-4805

Rapport över granskning av om revisorer i finansiella institut har fullgjort sin skyldighet att rapportera till Finansinspektionen

1 Uppdraget

1.1 Bakgrund

Revisorsnämnden (RN) har av regeringen getts uppdraget att inom ramen för den periodiskt återkommande kvalitetskontrollen granska om revisorerna har fullgjort sin skyldighet att rapportera till Finansinspektionen enligt 13 kap. 10 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, 10 kap. 8 c § försäkringsrörelselagen (1982:713), 23 kap. 8 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden och 10 kap. 8 § lagen (2004:46) om investeringsfonder (nedan benämnda rörelselagarna). Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 31 december 2011. Av redovisningen ska framgå vilka slutsatser som kan dras utifrån granskningen och eventuella åtgärder som nämnden vidtagit.¹

RN redovisar i denna rapport den genomförda granskningen och dess resultat.

När RN i framställningen nedan använder beteckningen *finansiella institut* avses hela gruppen av de företag som den nu aktuella undersökningen avser inklusive försäkringsbolagen.

1.2 Genomförandet av uppdraget

RN har avgränsat sin undersökning till de sju största revisionsbyråerna.² Undersökningen inleddes med en informationsinsamling hos de berörda revisionsbyråerna för att klarlägga vilka revisionsuppdrag i finansiella institut som innehas av respektive byrå. Vidare genomfördes en s.k. systeminriktad granskning i syfte att fastställa vilka interna handlingsregler som tillämpas och vilka kvalitetssäkringsåtgärder som genomförs för att säkerställa att de ansvariga revisorerna på ett korrekt sätt fullgör sin rapporteringsskyldighet i de fall sådan kan ha uppkommit. RN har därefter undersökt ett urval av 35 avslutade revisioner³ för räkenskapsåret 2010 för att verifiera revisionsbyråernas kvalitetssäkringssystem och för att skaffa information om hur rapporteringsskyldigheten har bedömts och hur den har fullgjorts när sådan kan ha uppkommit.

¹ Se regleringsbrevet för budgetåret 2011 avseende Revisorsnämnden (Ju2010/9447/DOM och Ju2010/2513/DOM).

² Företagen är Deloitte AB, Ernst & Young AB, KPMG AB samt PricewaterhouseCoopers AB (PwC) vilka i grupp nedan benämns de fyra stora revisionsbolagen. Vidare ingår BDO AB, Grant Thornton Sweden AB samt SET Mazars AB. Denna grupp kallas de medelstora revisionsbolagen.

³ Urvalet har gjorts för att täcka olika typer av finansiella institut och för att få en viss spridning på revisorer.

1.3 RN:s övergripande slutsatser

I korthet har den av RN genomförda undersökningen visat följande och som behandlas närmare nedan.

- Revisorerna har rapporterat till Finansinspektionen i vissa fall men inte alltid i skriftlig form.
- RN har kunnat finna vissa förhållanden som kan leda till att en rapportering till Finansinspektionen inte kommer till stånd.
- RN har funnit ett par fall bland de granskade uppdragen där en rapportering hade bort ske, men underlåtit.

RN har haft möjlighet att genom undersökningen dra ett antal slutsatser och utforma förslag till åtgärder som har till syfte att förbättra och stärka den ordning för rapportering till Finansinspektionen som lagstiftaren eftersträvar.

2 Tillämpliga regelverk

Revisorers skyldighet att rapportera till Finansinspektionen i vissa fall följer av de rörelselagar som reglerar verksamheten i finansiella institut. Skyldigheten innebär att en revisor omgående ska rapportera till Finansinspektionen om han eller hon vid fullgörandet av sitt uppdrag i ett finansiellt institut får kännedom om förhållanden som:

1. kan utgöra en väsentlig överträdelse av de författningar som reglerar institutets verksamhet,
2. kan påverka institutets fortsatta drift negativt, eller
3. kan leda till att revisorn avstyrker att balansräkningen eller resultaträkningen fastställs eller till anmärkning enligt 9 kap. 33 eller 34 §§ aktiebolagslagen (2005:551), 8 kap. 13 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, 4 a kap. 14 och 15 §§ sparbankslagen (1987:619) eller 7 kap. 14 och 15 §§ lagen (1995:1970) om medlemsbanker.

Revisorn har en motsvarande rapporteringsskyldighet om han eller hon får kännedom om förhållanden som avses i första stycket vid fullgörande av uppdrag i institutets moderföretag eller dotterföretag eller i ett företag som har en likartad förbindelse med institutet.⁴

De aktuella lagbestämmelserna i lagen om bank- och finansieringsrörelse har införts i svensk lagstiftning till följd av krav enligt artikel 5 i det s.k. BCCI-direktivet.⁵ Förutsättningarna för att en revisors rapporteringsplikt till Finansinspektionen ska

⁴ Bestämmelsen är hämtad från lagen om bank- och finansieringsrörelse. Kraven i de andra rörelselagarna innehåller i huvudsak samma krav. Innehållet i punkten 3 varierar dock något mellan de olika rörelselagarna.

⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 95/26/EG av den 29 juni 1995 om ändring av direktiv 77/780/EEG och 89/646/EEG om kreditinstitut, direktiv 73/239/EEG och 92/49/EEG om andra direkta försäkringar än livförsäkringar, direktiv 79/267/EEG och 92/96/EEG om direkta livförsäkringar, direktiv 93/22/EEG om tjänster inom värdepappersområdet och direktiv 85/611/EEG om företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (fondföretag) i syfte att stärka tillsynen på dessa områden.

utlösas preciseras närmare i propositionen 1995/96:173, Förstärkt tillsyn över finansiella företag.⁶ Av dessa förarbetsuttalanden framgår följande.

Vid en bedömning av om rapporteringsplikt föreligger eller inte ska revisorn i första hand pröva om de faktiska förhållandena som kan föranleda rapporteringsskyldighet föreligger. Det bör vara klarlagt att så är fallet. Härefter ska revisorn pröva om sakförhållandena är sådana att de medför rapporteringsskyldighet enligt bestämmelsens olika rekvisit.

Kravet på att rapportering ska ske ”omgående” ger uttryck för att en revisor är skyldig att utan onödig tidsutdräkt rapportera förhållanden som revisorn har upptäckt.

Rapporteringsskyldighet enligt *första punkten – förhållanden som kan utgöra en väsentlig överträdelse av de författningar som reglerar institutets verksamhet* – omfattar i första hand bestämmelser som reglerar institutens risktagande (främst rörelseregler för olika finansiella företag). Överträdelser av rörelseregler bör regelmässigt medföra rapporteringsskyldighet. Bestämmelserna tar främst sikte på överträdelser av de centrala lagarna och föreskrifterna för de finansiella företagen. Rapporteringsskyldigheten omfattar också vissa bestämmelser med ett generellt tillämpningsområde men som speciellt berör de finansiella företagen, t.ex. vissa grövre förmögenhetsbrott.

Beträffande rapporteringsplikt enligt *andra punkten – förhållanden som kan påverka det finansiella företags fortsatta drift negativt* – kan det enligt förarbetsuttalandena röra både en enskild affär och mer generella förhållanden. Enskilda affärer kan avse både kreditförluster och andra förluster, exempelvis till följd av valuta- eller derivat-affärer. Det behöver inte vara konstaterade förluster utan det är tillräckligt om det finns en påtaglig risk för förluster. Rapporteringsplikt ska endast föreligga om den enskilda affären innebär risk för förlust av betydande belopp, beräknat i förhållande till företagets storlek. Endast förluster som i väsentlig mån påverkar företagets fortsatta drift ska rapporteras. Beträffande generella förhållanden är det främst fråga om brister i system, rutiner och instruktioner. Även här gäller som en förutsättning för att rapporteringsplikt ska föreligga att förhållandet mer påtagligt ska riskera att allvarligt påverka företagets ekonomiska ställning och förmåga att i rätt tid infria företagets ekonomiska åtaganden.

Beträffande rapporteringsskyldigheten enligt den *tredje punkten* framhålls i propositionen att rapporteringskravet inskränkts – utöver fall då revisorn avstyrker fastställande av balans- och resultaträkningarna – till sådana fall då revisorn har en skyldighet att ta in anmärkning i revisionsberättelsen mot styrelsens och verkställande direktörens förvaltning eller mot överträdelser av skattebetalningslagen. I förarbetena framhålls också att revisorns erinringar till styrelsen⁷ har ett mycket brett tillämpningsområde och att det därför kan ge upphov till betydande tillämpnings-svårigheter att låta denna grupp omfattas av rapporteringsskyldigheten, varför regeringen sammanfattningsvis ansåg att erinringar ska undantas från rapporteringsskyldigheten enligt tredje punkten.

⁶ Propositionen rör den av lagen om bank- och finansieringslagen ersatta bankrörelselagen (1987:617).

⁷ Jfr 9 kap. 6 och 39 §§ aktiebolagslagen.

3 God revisionssed – särskilda krav på revision i finansiella institut

3.1 Bakgrund

Revisorns skyldighet omfattar rapporteringspliktiga förhållanden som revisorn får kännedom om vid fullgörandet av sitt uppdrag. RN har i sin analys av revisorernas rapportering utgått från att det för ett korrekt fullgörande av rapporteringsplikten också är av vikt att revisorn fullgör sitt revisionsuppdrag i enlighet med vad god revisionssed kräver. En felaktigt eller ofullständigt genomförd revision kan allvarligt begränsa revisorns möjligheter att observera rapporteringspliktiga förhållanden. RN finner det därför lämpligt att beröra vissa grundläggande krav på granskningens genomförande enligt god revisionssed. RN ställer i den senare framställningen gjorda iakttagelser mot dessa krav.

Kravet på att revisorn ska genomföra sin revision i enlighet med god revisionssed innebar fram till och med 2010 bl.a. att revisorer ska följa den svenska revisionsstandarden Revisionsstandard i Sverige – RS. Från och med 2011 ersätts RS-paketet av den internationella standarden International Standard on Auditing – ISA. RN har i redogörelsen nedan beaktat innehållet i såväl RS som ISA. Med hänsyn till att delar av vad som sägs nedan är framåtblickande hänför sig RN i huvudsak till ISA. Om annat inte sägs finns motsvarande skyldigheter i RS.

3.2 Granskning av hur lagar och andra författningar har följts

Enligt ISA 250 *Beaktande av lagar och andra författningar vid revision av finansiella rapporter*, gäller att revisorn är skyldig att inhämta revisionsbevis för att bestämmelserna i de lagar och andra författningar som har en direkt inverkan på väsentlig information i årsredovisningen har följts. För andra lagar och författningar är revisorn skyldig att genomföra vissa granskningsåtgärder, som behövs för att identifiera överträdelser som kan ha en väsentlig inverkan på årsredovisningen (t.ex. sådana som berör villkoren för ett tillstånd att bedriva verksamhet).

3.3 Granskning av intern kontroll och bokslut

Krav på god intern kontroll i finansiella institut följer av olika föreskrifter och allmänna råd från Finansinspektionen. Finansiella institut prövas även i detta avseende av Finansinspektionen i samband med beviljande av verksamhetstillstånd och vid löpande tillsyn. Enligt RN:s mening är det som regel nödvändigt för en effektiv revision i åtminstone finansiella institut av någon storlek att revisorn använder en s.k. *kontrollbaserad revisionsansats*, dvs. utgår från det granskade institutets interna kontroll.

De interna kontroller, som syftar till att säkerställa en rättvisande redovisning, har ofta stor betydelse för revisorns granskning av ett bokslut. Om ett antal nyckelkontroller i det reviderade institutet har fungerat under hela året behöver inte revisorn utföra lika mycket granskning av själva bokslutet, s.k. *substansgranskning*, som i det fall där kontrollerna inte har fungerat eller genom sin utformning inte har bedömts

vara tillräckligt effektiva för att säkerställa en rättvisande redovisning. Revisorn ska därför, som ett led i bedömningen av risker för betydande fel i bokslutet, utreda det som betecknas som bolagsövergripande kontroller. Vidare ska revisorn utreda sådana kontroller som avser specifika saldon eller transaktioner för att kunna ta ställning till om en kontrollbaserad revisionsansats eller en substansgranskningsansats ska väljas. En kontrollbaserad ansats innebär normalt att revisorn ska granska huruvida identifierade nyckelkontroller avseende transaktioner eller saldon har fungerat under hela året och, om så har varit fallet, utförs substansgranskningsåtgärder i mindre omfattning jämfört med en situation, där revisorn funnit sig inte kunna förlita sig på interna kontroller. En kontrollbaserad ansats är ofta lämplig då antalet transaktioner som leder fram till ett saldo är stort. I vissa fall (t.ex. för bedömning av om alla intäkter är redovisade) är en sådan ansats t.o.m. nödvändig, eftersom det kan vara svårt att utan förlitan på effektiva interna kontroller få tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis för att alla intäkter är redovisade.

Den ovan nämnda substansgranskningen kan utgöras av analytisk granskning, detaljgranskning eller en kombination av analytiska och detaljgranskningsåtgärder. Åtgärderna ska säkerställa att revisorn har tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis för bl.a. att tillgångar och skulder är korrekt värderade och redovisade med rätt belopp, existerar samt tillhör bolaget. Vidare ska åtgärderna inriktas på att bedöma om samtliga tillgångar och skulder, som borde vara med i bokslutet, också är medtagna. Som ovan noterats påverkas granskningsåtgärderna av om effektiviteten hos nyckelkontroller har testats. Även revisorns riskbedömning i övrigt påverkar valet av substansgranskningsåtgärder.

3.4 God revisionssed när det gäller rapportering till Finansinspektionen

Av betydelse för uttolkningen av innehållet i god revisionssed är också den av branschorganisationen Far utgivna vägledningen om revisorers lagstadgade rapporteringsskyldighet till Finansinspektionen, *RevU 14 Fars uttalanden i revisionsfrågor – Revisorns rapporteringsskyldighet i finansiella företag m.fl.*⁸

I vägledningen framhålls att revisorn inte kan underlåta att rapportera till Finansinspektionen genom att rapportera till ledning och styrelse och att rapporteringsskyldigheten gäller oavsett vilka övriga åtgärder revisorn vidtar. Beträffande tidpunkten för rapportering framhålls att så snart revisorn identifierat en väsentlig händelse som har inträffat och där revisorn lämnar en erinran till styrelsen, ska han eller hon samtidigt rapportera till Finansinspektionen. Tidpunkten för att rapporteringsskyldighet inträffar kan variera beroende på typen av förhållande. Far framhåller således att vid bedömning av förhållanden som kan rapporteras till Finansinspektionen är kriterierna desamma som vid bedömning av om revisorn ska lämna en erinran till styrelsen enligt 9 kap. 39 § aktiebolagslagen.

Beträffande rapporteringsskyldigheten i fråga om förhållanden som kan utgöra en väsentlig överträdelse av de författningar som reglerar institutets verksamhet görs i uttalandet en hänvisning till ISA 250, men uttalandet ger inte någon närmare

⁸ Vägledningen är för närvarande föremål för översyn.

vägledning om vilka författningar som ska beaktas av revisorn i olika typer av finansiella institut.

I fråga om förhållanden som kan påverka institutets fortsatta drift negativt uttalar Far att exempel på generella förhållanden som ska rapporteras kan avse att styrelsen har ändrat de interna instruktionerna för ett företag så att det innebär väsentligt ökande risker för den fortsatta driften och att brister i rutiner kan exemplifieras med att en betydande tradingfunktion inte är skild från den funktion som kontrollerar och följer upp denna verksamhet. När revisorn bedömer om förhållandet kan påverka den fortsatta driften negativt ska han eller hon jämföra med revisorns bedömning av fortsatt drift enligt *ISA 570 Fortsatt drift*.

Beträffande rapporteringsskyldighet i fråga om förhållanden som kan leda till att revisorn avstyrker att resultaträkningen eller balansräkningen fastställs eller eljest till anmärkning, framhåller Far att tidpunkten för rapportering till Finansinspektionen sammanfaller med tidpunkten för rapportering till styrelsen, dvs. när revisorn lämnar en erinran till styrelsen ska Finansinspektionen samtidigt underrättas.

4 Iakttagelser från RN:s systeminriktade granskning

4.1 Iakttagelser och slutsatser beträffande kvalitetsstöd och andra kvalitetssäkrande åtgärder inom revisionsbyråerna

4.1.1 Bakgrund – Uppdragen och deras fördelning på berörda revisionsbyråer

Det absoluta flertalet av finansiella institut revideras av revisorer som är verksamma vid någon av landets fyra största revisionsbyråer. De tre medelstora revisionsbyråerna som också omfattas av undersökningen har ett mer begränsat antal uppdrag av nu aktuellt slag. Det finns även ett antal finansiella institut som revideras av revisorer som inte är verksamma vid någon av de sju största revisionsbyråerna. Alla de finansiella institut som skulle kunna betecknas som "systemkritiska" revideras dock av någon av landets fyra största revisionsbyråer.

4.1.2 Revisionsbyråernas organisation kring uppdrag med rapporteringsplikt

Finansiella institut skiljer sig från företag inom t.ex. varuproduktion och handel, eftersom en viktig del i själva affärsidén är att hantera risk. Företagen lyder under särskilda rörelselagar, de står under tillsyn av Finansinspektionen och de ska följa ett stort antal särskilda författningar och allmänna råd som reglerar verksamheten. Revisionen av finansiella institut kräver en specialisering från revisorns sida och kunskap om regelverket. Vidare måste revisorn förstå affärslogiken och affärstekniker inom olika typer av finansiella institut. RN bedömer att den interna organisationen inom revisionsbyrån har stor betydelse för att säkerställa god kvalitet i revisioner av finansiella institut.

RN har undersökt ett antal frågor kring byråernas organisation av revisionsverksamheten för att ta reda på om byråerna har skapat en "infrastruktur" som är gynnsam för att främja god revisionskvalitet och korrekt rapportering. Nedan följer en redogörelse för de slutsatser RN har dragit.

4.1.3 Specialistenheter för revision av finansiella institut

De fyra största revisionsbyråerna har organiserat sin verksamhet så att det finns en särskild intern specialistenhet för att handlägga revisioner av finansiella institut och även av andra företag som har en omfattande finansiell förvaltning eller likviditetshandtering. RN kan avläsa en utveckling jämfört med tidigare undersökning som genomfördes 2008 – 2009 (nedan 2009 års undersökning)⁹ i riktning mot tydligare intern specialisering inom de fyra stora revisionsbyråerna.

De tre övriga revisionsbyråer som ingår i undersökningen har en mer begränsad uppdragsstock inom området och har inte etablerat en lika långtgående specialisering.

Samtliga byråer underhåller någon form av internt nätverk för att identifiera personer med intresse och branschkunskaper, spridande av information och utbildning samt internt erfarenhetsutbyte. Hur nätverken arbetar och utnyttjas synes dock variera mellan byråerna.

Finansiella företag följer i stor omfattning regelverk som etablerats genom gemensam europeisk lagstiftning eller annan normgivning med internationell räckvidd. Samtliga sju nu studerade revisionsbyråer tillhör väl etablerade internationella revisionsnätverk och har förutsättningar att via dessa inhämta branschkunskap, utbildningsstöd och olika nyhetsbrev m.m. RN kan konstatera att det beträffande de fyra stora revisionsbyråerna förekommer ett aktivt samarbete och kunskapsutbyte med respektive internationellt nätverk. Detta måste anses bidra till att stärka kunskapsmiljön kring byråns medarbetare.

4.1.4 Överblick och register över företag med rapporteringsplikt

RN har inte funnit något externt register som ger en samlad och fullständig överblick över vilka som är valda revisorer i olika finansiella institut. RN har därför begärt dessa uppgifter från de undersökta byråerna.

En förutsättning för att den interna organisationen ska kunna stödja och kvalitets-säkra revisioner i företag där revisorn har rapporteringsplikt är att revisionsbyrån har en säker överblick över vilka uppdrag man har i företag som står under Finansinspektionens tillsyn. Samtliga undersökta revisionsbyråer har på RN:s begäran och inom rimlig tid kunnat presentera förteckningar över uppdrag i företag av nu aktuellt slag. Ingen av revisionsbyråerna har ett kundregister som möjliggör automatisk sökning efter företag som står under Finansinspektionen tillsyn. De har dock gjort sannolikt att de genom sina interna rutiner har förutsättningar för att hålla kontroll över eventuella tillkommande sådana uppdrag.

⁹ Se RN:s beslut efter systematisk och uppsökande tillsyn inriktad på revisioner i finansiella företag (RN:s dnr 2008-833 – 836).

4.1.5 Riskbedömning i samband med antagande och förnyelse av revisionsuppdrag i företag under Finansinspektionens tillsyn

RN har i flera fall uttalat att det ställs särskilt höga krav på revisorer i finansiella institut.¹⁰ Revisionsbyråerna bör därför i sina riskhanteringsrutiner särskilt uppmärksamma uppdrag i finansiella institut, vilka kan medföra särskilda krav på bemanning, användande av specialister, åtgärder för kvalitetskontroll m.m.

RN:s undersökning visar att samtliga revisionsbyråer har etablerade rutiner för riskutvärdering av klientföretag i samband med antagande och förnyelse av uppdrag. Av byråernas redogörelser framgår att företag som står under tillsyn av Finansinspektionen ägnas särskild uppmärksamhet i samband med antagande och förnyelse av uppdrag och att det som huvudregel krävs internt godkännande av en särskild överordnad funktion för antagande av uppdrag i sådana företag.

RN anser således att de undersökta revisionsbyråernas system för antagande och förnyelse av uppdrag och för riskbedömning är ändamålsenligt utformade för att identifiera och hantera den förhöjda risken i företag under Finansinspektionens tillsyn.

4.1.6 Intern utbildning, nyhetsbrev och professionell uppdatering inom branschområdena

De fyra stora revisionsbyråerna, vilka samtliga har organiserade specialistenheter och väl fungerande interna nätverk för revisorer i finansiella institut, har också specialanpassad intern utbildning för medarbetare med inriktning på finansiella institut. I stor omfattning kan interna kurser och seminarier bygga på material som kommer från byråernas internationella nätverk. Erfarenhetsspridning genom s.k. *erfa-dagar* och professionell uppdatering genom nyhetsbrev erbjuds också medarbetare med denna specialinriktning. RN har i samband med 2009 års undersökning hos de fyra stora byråerna dragit slutsatsen att byråernas interna utbildningsprogram och uppföljning av att medarbetarna genomgår professionell vidareutbildning är av tillfredsställande kvalitet. Den nu genomförda undersökningen ger inte anledning till någon annan slutsats beträffande dessa fyra byråer.

De medelstora revisionsbyråerna har inte byggt upp motsvarande interna kursprogram, men de har som regel internt arrangerade utbildningsdagar för information om regelverksfrågor och erfarenhetsutbyte. Någon av byråerna i denna kategori redovisade att man funnit det svårt att hitta lämpliga externt arrangerade utbildningsdagar för medarbetarna utöver Far:s program för licensiering av revisorer i finansiella företag.

Alla de undersökta revisionsbyråerna fäster stort avseende vid medarbetarnas deltagande i Far:s licensieringsutbildning. Denna licensiering innebär ett krav på att revisorn ska utföra en viss timvolym av arbete i finansiella institut över en tidsperiod,

¹⁰ Se t.ex. RN:s beslut den 27 januari 2009 i ärende dnr 2007-1493 (referat D 1/09 i RN:s praxis).

vilket medför att revisorer som ännu inte nått upp till en sådan volym inte får licensen.

Endast en av de undersökta revisionsbyråerna uppgav att man hållit speciell intern utbildning kring rapporteringsskyldigheten. Detta hade skett i form av två olika seminarier.

RN bedömer att de undersökta revisionsbyråerna i tillräcklig omfattning är medvetna om behovet av systematisk vidareutbildning och regeluppdatering för revisorer i finansiella institut. Omfattningen av intern utbildning och uppdatering varierar dock starkt mellan revisionsbyråer av olika storlek.

4.2 Uppdragsstyrning och kvalitetskontroll i uppdraget

4.2.1 Områden som har granskats

För att säkerställa en tillfredsställande kvalitet i uppdragen kan en revisionsbyrå vidta ett antal åtgärder för att stödja de uppdragsansvariga revisorerna i deras arbete. RN har därför inhämtat information från byråerna inom följande områden.

- Krav vid bemanning av uppdrag.
- Stöd i form av specialister på de finansiella regelverken och redovisningsspecialister.
- Verktyg för riskanalys och planering som är anpassade för de aktuella branscherna.
- Särskild anpassning av granskningsmetodiken för finansiella institut.
- Andra åtgärder för att säkerställa adekvat riskanalys och revisionsstrategi.
- Riktlinjer beträffande relevanta lagar och författningar att ta hänsyn till i revisionen.

RN:s iakttagelser rörande dessa områden återges nedan.

4.2.2 Krav vid bemanning av uppdrag

Jämfört med 2009 års undersökning har RN nu kunnat konstatera att revisionsbyråerna har skärpt kraven på erfarenhet och kompetens framför allt på den valde respektive huvudansvarige revisorn och de ledande medarbetarna inom revisions-teamen.

De flesta av de undersökta revisionsbyråerna uppger att de strävar efter att den valde respektive huvudansvarige revisorn ska vara licensierad av Far. I de fall klienten valt en icke-licensierad revisor kräver man generellt sett att teamet i övrigt ska innehålla minst en licensierad revisor eller att personen med ansvar för den s.k. uppdragsanknutna kvalitetskontrollen¹¹ (se nedan) ska vara Far-licensierad. Två av byråerna

¹¹ Med detta avses en kvalitetssäkring av revisionsuppdraget utförd av erfaren revisor som inte ingår i revisionsteamet. Kvalitetsgranskningen ska göras löpande och vara slutförd innan revisionsberättelse avges. Kvalitetsgranskaren är också samtalspartner åt ansvarig revisor i svårare ställningstaganden.

har beslutat att införa ett krav på att den valde eller huvudansvarige revisorn alltid ska vara licensierad.

Normalt kompletteras uppdragsbemanningen i finansiella institut med olika specialister som stödjer revisionsteamet. Byråerna har på RN:s frågor beskrivit olika åtgärder för att säkerställa att revisionsteamet blir adekvat bemannade, men det går inte att få en enhetlig bild av kraven på medarbetarnas kvalifikationer.

Beträffande funktionen *uppdragsanknuten kvalitetskontroll* – Engagement Quality Control Review (nedan EQCR) – konstaterar RN att alla byråerna har infört denna funktion i sina uppdragsorganisationer, men att vilka uppdrag som enligt byråns interna instruktioner ska ha en EQCR knuten till uppdraget varierar mellan byråerna från ”i princip alla uppdrag i finansiella institut” till ”enbart börsnoterade företag och banker”. En förekommande variant är också att EQCR ska genomföras om själva uppdragsteamet inte uppfyller vissa kompetenskrav.

4.2.3 Stöd av specialister

Beträffande användningen av specialister i revisionsteamet har alla de berörda byråerna interna specialister för att kontrollera efterlevnaden av redovisningsregelverket IFRS. I övrigt är bilden av byråernas tillgång till interna specialister mindre enhetlig. De fyra stora byråerna har samtliga specialister inom områden såsom värdering av finansiella instrument och IT-säkerhet. Ett flertal av de större byråerna har egna anställda aktuarier vilka kan engageras i revision av försäkringsföretag. Det förekommer också att revisionsbyråerna säkrar tillgång till sådan kompetens genom avtal med fristående aktuariefirmor. Däremot uppger inte ens alla de fyra stora revisionsbyråerna att de har egna specialister inom området finansiella regelverk.

4.2.4 Branschanpassade revisionsverktyg och andra åtgärder för uppdragsstyrning och kvalitetskontroll i uppdraget

Revisionsföretag arbetar ofta med särskilda, egenutvecklade checklistor för kontroll av årsredovisningar i företag som ska lämna årsredovisning enligt lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag eller lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag. Framtagande och underhåll av sådana checklistor är förenat med avsevärt arbete varför inte alla berörda revisionsbyråer arbetar med checklistor av denna typ.

Revisionsbyråernas datoriserade revisionsverktyg för riskanalys, planering och genomförande av de årliga revisionerna kommer som regel från respektive företags internationella nätverk och är i huvudsak utvecklade för att säkerställa att revisioner genomförs i enlighet med internationellt antagna revisionsstandarder. Det sker en successiv utveckling av verktygen genom införande av nya versioner. Ett gemensamt kännetecken är att verktygen utvecklas för att innehålla mer och mer stöd för att hjälpa revisorn i riskanalysen i valet av granskningsåtgärder och för att säkerställa att kvalitetssäkringsåtgärder verkligen vidtas enligt respektive nätverks metodik.

De fyra stora och en av de medelstora revisionsbyråerna uppger att deras revisionsverktyg är utvecklade med särskilda branschanpassade moduler som kan användas i kreditinstitut och försäkringsföretag. RN har inte i detta sammanhang haft möjlighet att bedöma hur effektiva dessa är för att stödja revisorerna, men kan likväl notera att de olika revisionsnätverken arbetar med sådana verktyg för att öka kvaliteten i revisionsarbetet i uppdrag i finansiella institut.

Ingen av de granskade revisionsbyråerna uppger sig ha närmare analyserat och preciserat vilka lagar och andra författningar som en revisor i ett finansiellt institut mer specifikt bör beakta mot bakgrund dels av kraven i ISA 250 och dels skyldigheten att rapportera till Finansinspektionen vid vissa allvarigare regelöverträdelser. Vid sidan av en pågående utveckling av nätverkens revisionsverktyg har RN emellertid observerat att det inom vissa byråer utvecklats hjälpmedel i form av branschanpassade checklistor för att underlätta revisorernas bedömning av hur styrelse och ledning efterlever vissa av Finansinspektionens grundläggande föreskrifter om institutens interna organisation och kontrollfunktioner. En utveckling i denna riktning är givetvis värd att uppmärksamma och uppmuntra.

4.3 Kvalitetskontroll

En viktig del av säkrandet av revisionskvaliteten är revisionsbyråernas interna kvalitetskontroller som äger rum utanför själva revisionsuppdragen och i efterhand. RN har även i tidigare undersökningar studerat och bedömt de olika byråernas kvalitetskontrollsystem och har inte i något fall behövt framföra kritik mot dessa system. RN kan dock konstatera att revision av finansiella institut inte behandlas annorlunda än revisionsuppdrag i andra företag vid kvalitetskontrollerna. Ett undantag är att en av de stora revisionsbyråerna uppger att man genomfört särskilda kvalitetskontroller avseende revisioner i finansiella företag vid något tillfälle.

4.4 Rapportering till Finansinspektionen enligt bestämmelserna i rörelselagarna

4.4.1 Användande av intern expertis

Gemensamt för alla de undersökta revisionsbyråerna är att de utgår från RevU 14 som vägledning och uttryck för god revisionssed i fall av befarad rapporteringsplikt. Samtliga byråer uppger att de följer sina normala regler för intern konsultation i komplicerade bedömningsfrågor även i de fall då en revisor överväger om rapporteringsplikt kan föreligga. Konsultation med EQCR-ansvarig revisor och med byråns Risk Management Partner beskrivs då ofta som det normala förfarandet.

Ingen av de aktuella revisionsbyråerna uppger sig ha någon särskilt utsedd intern expertis i fråga om revisorns skyldighet att rapportera till Finansinspektionen och ingen byrå uppger sig ha arbetat fram någon egen detaljerad eller utvecklad tolkning av innebörden i de lagbestämmelser som styr rapporteringen.

4.4.2 Genomförd rapportering och andra fall där rapportering har övervägts

En av de undersökta revisionsbyråerna har redovisat tolv fall där skriftlig rapportering har genomförts avseende perioden 2008 – 2011. De övriga undersökta revisionsbyråerna uppger att antalet rapporteringsfall är noll eller påtagligt få. Detta gäller även sådana fall där rapportering har övervägts men inte genomförts.

Baserat huvudsakligen på den information som samlats in vid diskussionerna med revisionsbyråerna och ett antal intervjuade revisorer, har RN funnit några troliga orsaker till att rapportering har genomförts eller övervägts i så få fall.

Den första och viktigaste orsaken till att antalet rapporteringsfall blir litet är att rapporteringsplikten utlöses av tämligen specifika förhållanden och då endast ska avse väsentliga brister. Den normala processen för revision och för institutens åtgärdande av brister som revisorer konstaterar leder i de allra flesta fall till att avvikelser från lagar och andra författningar rättas till innan överträdelserna hinner bli väsentliga och att förhållanden som kan påverka ett instituts drift negativt också hanteras på ett tidigt stadium.

En annan orsak till att skriftlig rapportering faktiskt endast skett i ett litet antal fall är att revisorer framfört muntlig information till handläggare på Finansinspektionen eller, i stället för att själva göra en formell rapportering till Finansinspektionen, medverkat till att institutet – eventuellt i samverkan med revisorerna – har rapporterat om förhållandet till myndigheten. I ingendera situationen har revisorn ansett sig behöva vidta ytterligare rapporteringsåtgärder. En sådan tillämpning av rapporteringsplikten kan inte anses stämma med aktuella lagbestämmelsers krav på revisorns egen rapportering och inte heller med vad som uttalas i RevU 14. RN har dock under undersökningen fått några sådana fall refererade för sig och har då också informerats om att detta informella förfarande under hand har godkänts av institutsansvariga handläggare på Finansinspektionen. RN har inte kunnat verifiera dessa uppgifter.

Vidare kan en orsak till den låga frekvensen av rapportering från revisorer direkt till Finansinspektionen vara att revisorer gör en relativt begränsad granskning av styrelsens och den verkställande direktörens förvaltning när det gäller frågan om hur ett institut lever upp till krav i viktiga lagar och andra författningar om efterlevnaden av dessa inte bedöms direkt påverka räkenskaperna. RN:s iakttagelser vid granskningen av enskilda uppdrag (jfr nedan) pekar på att granskningen enligt ISA 250 av efterlevnaden av lagar och andra författningar i många fall är något osystematisk och outvecklad.

Utöver det ovanstående kan en orsak till det relativt begränsade antalet rapporter till Finansinspektionen vara att själva granskningen är otillräcklig för att upptäcka sådana förhållanden som skulle kunna föranleda rapportering eller att en revisor inte inser att det i ett visst läge faktiskt föreligger en rapporteringsskyldighet. Revisorerna har i några av de granskade fallen inte särskilt väl satt sig in i hur de granskade företagens riskfunktioner, funktioner för kontroll av regelefterlevnad och oberoende granskningsfunktioner arbetar och vad de rapporterat till institutets styrelse. En annan iakttagelse som RN har gjort i några fall är att granskningsåtgärderna avseende intern kontroll och bokslut inte har genomförts på ett logiskt sätt i konsekvens med

den av revisorn valda revisionsstrategin. I sådana fall uppkommer en risk för att väsentliga förhållanden inte uppmärksammas i revisionen.

Slutligen har RN:s granskning visat på ett par konkreta fall där revisorn, trots att det tydligt framgår av revisionsdokumentationen att en rapportering borde ha skett på grund av de iakttagelser som har gjorts, inte har rapporterat till Finansinspektionen.

5 Generella iakttagelser från RN:s stickprovsmässiga granskning av enskilda revisionsuppdrag

5.1 Bakgrund

Som nämnts har RN översiktligt granskat 35 uppdrag. De slutsatser som redovisas i detta avsnitt bygger på den granskningen.

5.2 Granskning av hur lagar och andra författningar har följts

5.2.1 Användande av specialister

RN konstaterar att revisionsbyråerna normalt använder IFRS-specialister vid granskning av årsredovisningar. Även granskning av efterlevnad av övriga lagar och författningar kräver relativt djupgående kunskaper om regelverkens innehåll och om de konsekvenser som kan uppkomma för det reviderade institutet vid bristande efterlevnad. RN konstaterar att de flesta byråer inte har särskilt utsedda specialister, som ägnar sig åt frågor om efterlevnad av de finansiella regelverken. I dessa byråer finns det dock oftast revisorer som genom ett antal uppdrag har fått sådana erfarenheter och kunskaper att de kan medverka som granskare av frågor om regelefterlevnad eller som bollplank åt revisionsteamet. Det kan dock noteras att det inte alltid finns en specialist med inriktning på efterlevnad av de finansiella regelverken ens i de team som genomför revisionen i viktiga finansiella institut. RN har ovan under avsnittet om system och kvalitetssäkring påtalat att det finns ett generellt behov att systematiskt säkerställa tillgången på erforderlig expertis inom detta område.

5.2.2 Genomförande av granskningen av hur lagar och andra författningar har följts

RN har konstaterat att det, förutom när det gäller efterlevnaden av tillämpliga redovisningsföreskrifter, finns betydande skillnader i olika revisorers granskning av efterlevnaden av lagar och andra författningar för finansiella institut. I många fall saknas uppgifter i planeringen om vilka lagar och författningar som ska granskas med avseende på regelefterlevnad. Dokumentationen från utförd granskning och även dragna slutsatser varierar och det är generellt svårt att ur dokumentationen läsa ut att någon tillräckligt systematisk uppföljning av efterlevnaden av lagar och andra författningar har genomförts. En bidragande orsak till dessa brister kan vara att ISA 250 är generellt utformad och därför svår att omsätta i praktiken vid revision av finansiella institut. Fars uttalande RevU 14 ger inte heller någon vägledning beträffande tillämpningen av ISA 250. Detta torde bidra till de skillnader i genomförandet av granskningen, som har konstaterats. Det bör noteras att några revisions-

byråer har tagit fram visst stöd i form av t.ex. checklistor, men inte heller i dessa byråer används hjälpmedlen i fråga på ett enhetligt sätt.

Dessa iakttagelser från RN:s uppdragsgranskning styrker den tidigare redovisade slutsatsen att det behövs en utveckling av god revisionsred och god revisionsmetodik vad gäller revisorns granskning av efterlevnad av lagar och andra författningar för finansiella institut.

5.3 Granskning av intern kontroll

5.3.1 Användande av specialister

När IT-systemen hanterar stora mängder av transaktioner och dessutom är komplexa lämnas ofta uppdrag till IT-specialister att ingå i revisionsteamet och granska hur de reviderade företagets s.k. generella IT-kontroller (t.ex. kontroller avseende programändringar, behörigheter till system, och lösenordshantering) är utformade.

5.3.2 Genomförande av granskningen

I vissa fall har de anlitate IT-specialisterna rapporterat att det finns brister i de generella IT-kontrollerna utan att detta synes ha resulterat i några slutsatser om hur det fortsatta revisionsarbetet ska påverkas. RN anser att det borde finnas dokumenterade slutsatser om i vilken mån iakttagna brister i generella IT-kontroller påverkar redovisningens tillförlitlighet och om de måste beaktas i planeringen av revisorns övriga granskningsåtgärder. Frånvaron av sådana slutsatser är en brist i logiskt och metodologiskt avseende och kan innebära att revisorn riskerar att göra avsteg från god revisionsred.

I flera fall synes revisorerna ha ansett sig genomföra en kontrollbaserad ansats av specifika redovisningssaldon trots att stickproven av testade manuella kontroller inte har varit tillräckligt omfattande. Det har t.ex. förekommit att man gjort en utförlig beskrivning av en rutin med både kontroller och aktiviteter och att detta verifierats med ett stickprov (walk-through test). Detta stickprov är inte ett tillräckligt revisionsbevis för att rutinen har fungerat under hela året. Därför borde substansgranskningsåtgärderna ha varit mer omfattande, vilket ofta inte synes ha varit fallet

5.3.3 Granskning av funktion och effektivitet hos institutens egna kontrollorgan

5.3.3.1 Bakgrund

Inom åtminstone större finansiella institut talas ofta om begreppet ”försvarslinjer mot fel av väsentlig art”. Den operativa verksamhetens inbyggda kontroller utgör en första försvarslinje. En andra försvarslinje utgörs av de oberoende interna funktioner ett institut enligt Finansinspektionens krav ska ha för riskmätning och riskhantering och för regelefterlevnad. Den tredje försvarslinjen utgörs av institutets oberoende granskningsfunktion eller interna revision. Den externa revisionen, som ibland

betecknas som en fjärde försvarslinje, bör av flera skäl ägna uppmärksamhet åt att instituten inrättat och upprätthåller effektiva egna kontrollorgan av den typ som nyss har nämnts. Dels utgör brister i dessa ”försvarslinjer” ett hot mot effektiv intern kontroll i institutet på företags- och processnivå, dels kan revisorn genom den rapportering som dessa kontrollorgan lämnar till styrelse och ledning få information om missförhållanden och stöd för bedömningen av den interna kontrollen på företags- och processnivå.

5.3.3.2 Granskning i praktiken

RN kan efter sin genomgång av enskilda uppdrag konstatera att det i många fall inte sker och i vart fall inte dokumenteras en systematisk uppföljning av hur och med vilken effektivitet funktionerna riskhantering, regelefterlevnad och intern revision arbetar. Det går inte att utläsa något mönster för beteendet i detta avseende inom olika byråer, utan omfattningen av det intresse som ägnas åt institutets egna kontrollorgan förefaller till stor del bero på det individuella uppdraget eller revisorns individuella val.

Eftersom det finns klart uttalade krav från Finansinspektionen på att instituten ska inrätta oberoende interna kontrollfunktioner av nu aktuellt slag och eftersom dessa kan leverera värdefull information även till den externa revisionen är det svårförståeligt varför inte revisionsbyråernas metodik för revision i finansiella institut tydligt pekar mot att revisorn ska ta del av de interna kontrollfunktionernas arbetssätt och resultatet av deras arbete.

5.4 Granskning av bokslutet (substansgranskning)

RN har inte gjort någon fullständig kontroll av vidtagna substansgranskningsåtgärder i de enskilda uppdragen eftersom detta inte har ingått i RN:s uppdrag. RN har ändå valt ut några poster i årsredovisningarna för en genomgång med syftet att undersöka om utebliven rapportering till Finansinspektionen kan bero på otillräcklig granskning.

RN kan konstatera att omfattningen av och inriktningen på vidtagna substansgranskningsåtgärder varierar kraftigt mellan olika uppdrag. Dessa variationer kan inte enbart förklaras av att revisionsrisken är lägre för de uppdrag i vilka revisorn har utfört mer begränsade substansgranskningsåtgärder. RN har i några fall informerats om att orsaken till den begränsade substansgranskningen är att revisorn förlitat sig på det interna kontrollsystemet. Det har dock, som ovan nämnts, inte sällan saknats tillräckliga revisionsbevis för att revisorn ska kunna förlita sig på de interna kontrollerna i den omfattning som skett.

5.5 Genomförd eller underlåten rapportering till Finansinspektionen

I två av de uppdrag som ingår i RN:s stickprov har rapportering skett till Finansinspektionen. I övriga uppdrag har någon sådan rapportering inte gjorts. I det

helt övervägande antalet av de granskade fallen har RN kunnat bedöma att någon rapporteringsskyldighet inte heller har förelegat.

Rapporteringsskyldigheten omfattar sådana förhållanden som revisorn har identifierat inom ramen för sin lagstadgade revision. Rapporteringsskyldigheten innebär således inte att revisorn ska utöka sin granskning, men för att bestämmelserna om rapporteringsskyldighet ska bli effektiva är det viktigt att revisorn utför sin granskning enligt god revisions sed och genomför sådana tillräckliga och ändamålsenliga granskningsåtgärder som följer av särarten hos olika typer av finansiella institut och att risker för fel i redovisningen och styrelsens och verkställande direktörens förvaltning beaktas på ett genomtänkt sätt.

RN har i granskningen uppmärksammat ett par enskilda fall där rapporteringsskyldighet faktiskt torde ha förelegat utan att någon sådan åtgärd har vidtagits. RN har också funnit några enskilda uppdrag i vilka det inte har varit möjligt att bedöma om rapporteringsskyldighet har förelegat eftersom det har funnits kvalitetsbrister i revisionsinsatsen.

6 Slutsatser om hur revisorerna har fullgjort sin skyldighet att rapportera till Finansinspektionen

Den av RN utförda undersökningen av de olika revisionsbyråernas kvalitetssäkrings- och kvalitetskontrollsystem avseende revision i finansiella institut ger upphov till ett antal slutsatser om områden där revisionsbyråernas interna system kan utvecklas. RN:s granskning av ett begränsat urval av genomförda revisionsuppdrag i finansiella institut ger också grund för ett antal generella slutsatser om hur revisionsmetoderna och god revisions sed kan utvecklas.

RN kan konstatera att faktiskt genomförda formellt korrekta rapporteringar till Finansinspektionen är fåtaliga även med beaktande av att rapporteringsplikten inskränker sig till speciella väsentliga förhållanden. Detta leder i sin tur till frågan om vilka förklaringar som kan finnas till detta. Baserat på den information som samlats in finner RN att ett flertal faktorer kan ha bidragit till att antalet fall av dokumenterad rapportering till Finansinspektionen är färre än de bort vara.

- Revisorerna kan faktiskt ha informerat Finansinspektionen eller enskilda tjänstemän på myndigheten utan att därför ha gjort en formellt riktig rapportering.
- Revisorerna kan ha underlåtit att själva informera Finansinspektionen om gjorda iakttagelser på grundval av att de bedömt att myndigheten redan har fått kännedom om förhållandena genom sina egna undersökningar eller genom att klientföretaget själva informerat myndigheten.
- Revisorerna kan ha undgått att observera sådana förhållanden som bort utlösa rapportering på grund av otillräcklig granskning av efterlevnaden av lagar och andra författningar eller otillräcklig granskning av räkenskaperna.
- Revisorerna känner inte till tillämpliga rörelselagar och författningar tillräckligt väl och har därför inte insett eller övervägt om en rapporteringspliktig överträdelse har förelegat.

- Slutligen kan det finnas fall då en revisor inser att rapporteringsplikt föreligger, men underlåter att genomföra sådan rapportering.

De beskrivna förhållandena innebär att systemet med rapportering till Finansinspektionen inte blir effektivt och inte genomförs på av lagstiftaren föreskrivet sätt. Då de tänkbara orsakerna är av olika slag kan de motåtgärder som bör vidtas på olika nivåer också vara av olika slag. RN:s framåtriktade slutsatser som redovisas nedan speglar att den frågan inte bara har en lösning utan att det krävs åtgärder av olika slag inom byråerna och hos exempelvis branschorganisationen för att stärka systemet med rapportering till Finansinspektionen.

RN:s granskning av enskilda revisorer och revisionsuppdrag har i några fall gett upphov till iakttagelser som kommer att hanteras vidare inom ramen för RN:s normala undersökningsrutiner. Härigenom kommer en mer djupgående utredning av om de granskade revisorerna kan anses ha brustit i sina skyldigheter som revisorer att genomföras.

7 Rekommendationer för att i framtiden kunna öka effektiviteten i systemet med revisorers rapportering till Finansinspektionen

RN har i sin undersökning, som framgått ovan, identifierat några problemområden som kan förklara den begränsade rapporteringen till Finansinspektionen från de finansiella institutens valda revisorer. De slutsatser som RN har kunnat dra har också resulterat i att RN lämnar förslag till åtgärder som i förlängningen kan syfta till att stärka systemet med rapportering till Finansinspektionen. Dessa förslag redovisas närmare nedan.

Revisionsbyråernas organisation av revisionsverksamheten

RN anser att revisionsbyråer som utför revision i finansiella institut ska kunna visa att de bygger kompetens och säkrar revisionskvalitet genom att upprätthålla ett fast och fungerande nätverk av revisorer med ett gemensamt kunskapsbehov.

Register över revisorer i finansiella institut

RN anser att det skulle bidra till ökad säkerhet i tillsynssystemet om registeruppgifter över vilka som är revisorer i olika finansiella institut fanns samlade och lätt tillgängliga. Det skulle möjliggöra för byråerna och allmänheten att med lätthet kartlägga vilka revisionsuppdrag olika revisorer och revisionsbyråer innehar inom de finansiella branscherna. RN anser att det också skulle bidra till ökad säkerhet i de enskilda revisionsbyråernas kvalitetssäkringssystem om deras kundregister innehåller sådan information som möjliggör en automatiserad sökning efter uppdrag i företag under Finansinspektionens tillsyn.

Revisionsbyråernas interna utbildning inom branschområdena

Eftersom Far:s uttalande RevU 14 utgör en vägledning för revisorerna och eftersom rapporteringsskyldigheten ska bedömas utifrån ett antal kriterier som inte är entydigt definierade vare sig i författning eller i Far:s uttalande rekommenderar RN att frågor om rapporteringsskyldigheten uppmärksammas mer konkret i byråernas interna utbildning än vad som hittills har varit fallet. RN har vidare erfarit att Far avser att skärpa licensieringskraven så att färre revisorer kan nå upp till licensiering på grund av att deras arbetsvolym ligger för lågt. Det framstår därför som lämpligt att motsvarande utbildning kan erbjudas medarbetare som är på väg upp i en utbildningstrappa.

Revisionsmetoder och granskning

RN bedömer att det finns ett flertal områden – beroende på vilken typ av institut det gäller – där gränserna för en granskning enligt god revisionssed behöver analyseras och preciseras med utgångspunkt från ISA 250. Det gäller exempelvis sådana viktiga författningar som lagen (2006:1371) om kapitaltäckning och stora exponeringar med därtill hörande föreskrifter från Finansinspektionen liksom skuldtäkningsregler för försäkringsföretag. Båda dessa regleringsområden har beröring med uppgifter som instituten publicerar i sina årsredovisningar och båda dessa regelverk är relativt komplicerade. Det gäller även regelverk där överträdelser kan vålla institutet ersättningsskyldighet eller straffavgifter av väsentlig storlek. Exempel på sådana regelverk är – utöver de ovan nämnda – placeringsbestämmelser i investeringsfonder och de krav på interna kontrollfunktioner som i författningar ställs på institut under tillsyn.

Kvalitetssäkring i uppdragen

RN bedömer att vissa områden inom revisionsbyråernas kvalitetssäkringssystem kan utvecklas ytterligare.

En första sådant område är bemanningsprinciperna för revisionsuppdrag i finansiella institut. Dessa bör skärpas i riktning mot att endast revisorer med dokumenterad kompetens inom respektive branschområde – t.ex. genom licensiering från Far eller någon form av kvalitetssäkrad intern certifiering – ska få åta sig uppdrag som vald eller huvudansvarig revisor i ett finansiellt institut. Samma krav bör ställas vad gäller funktionen EQCR.

För det andra bör krav på revisionsteamens övriga bemanning och på specialistkompetens i teamen under olika förutsättningar specificeras tydligt i revisionsbyråernas interna styrdokument.

Ett tredje område där revisionsbyråerna kan göra kvalitetsvinster rör behovet av intern expertis inom området ”finansiella regelverk”. Sådan expertis kan bistå revisionsteamet i granskningen och kan säkerställa ett mer systematiskt uppfyllande av krav enligt ISA 250 på granskning av efterlevnaden av lagar och andra författningar.

Revisionsbyråerna bör slutligen utveckla bättre systematiska hjälpmedel för att granska efterlevnaden av relevanta lagar och andra författningar inklusive granskning av den interna kontrollen i finansiella institut. Även inom detta område kan god revisionsmed utvecklas.

Intern kvalitetskontroll

Med hänsyn till att revision i finansiella institut generellt bedöms medföra en höjning av risken för revisionsbyråer och med hänsyn till att byråerna i regel har mer preciserade krav på bemanning och specialiststöd i revisionsuppdrag i denna typ anser RN att det kan vara motiverat för byråerna att ge uppdrag i finansiella institut en viss prioritet vid urval för kvalitetskontroll i efterhand och att detta slås fast i interna handlingsregler.

Rutiner och styrdokument för rapportering till Finansinspektionen

RN är medveten om att RevU 14 är föremål för översyn, vilket kan leda till att uttalandet blir mer klargörande i förhållande till aktuella författningar. RN bedömer att byråer med en mer omfattande revisionsverksamhet i finansiella institut dels bör identifiera en särskild intern expertis i rapporteringsfrågor av denna typ och dels bör se till att kompletterande riktlinjer och förklaringar utarbetas för att säkerställa en hög och jämn kvalitet vid tillämpningen av rapporteringsreglerna.